

SIGNALERING 2 SDa

10 MEI 2012

Heeft u vragen over deze signalering? Bel dan de SDa: 0900- 22 11 333

INLEIDING EN ACHTERGROND

Voor u ligt de tweede 'Signalering SDA'. In dit document rapporteert de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDa) over recente ontwikkelingen op het gebied van antibioticumgebruik in de Nederlandse dierhouderij. De SDA publiceert deze 'Signaleringen' om alle stakeholders, samenleving en politiek van tijd tot tijd te informeren over de actuele stand van zaken. De doelstelling van deze tweede periodieke signalering van de SDA is om de bestuurlijke en inhoudelijke werkzaamheden van de SDA en de producten daarvan, in de periode van november 2011 tot mei 2012 te beschrijven.

Naast de 'Signaleringen' publiceerde de SDA recentelijk ook een officieel jaarverslag. Dit SDA-jaarverslag met de jaarrekening over 2011 is te downloaden op de website van de SDA, www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl of aan te vragen bij het SDA-bureau.

Mocht u naar aanleiding van deze signalering vragen, opmerkingen of suggesties hebben, neem dan gerust contact met de SDA op via 0900-22 11 333. We staan u graag te woord.

Namens het SDA-bestuur,
Utrecht, mei 2012

Drs. F.J.M. Werner
Voorzitter

1. DOELEN, STRUCTUUR EN TAKEN VAN DE SDA

De SDA ondersteunt het streven naar minder en naar verantwoord antibioticumgebruik in de Nederlandse dierhouderij, zodat risico's voor de volksgezondheid, zoals resistentie-ontwikkeling, tot een minimum worden beperkt. Hierbij richt de SDA zich op het transparant maken van het antibioticumgebruik in de dierhouderij en het vaststellen van benchmarkindicatoren die als streefwaarden dienen voor dierhouders en dierenartsen.

De SDA is in het voorjaar van 2011 – als uitvloeisel van de convenanten tussen sector en overheid- aan het werk gegaan. Voor dit eerste jaar stelde het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) een subsidie van circa 600.000 euro beschikbaar.

In 2012 is de financiering van de SDA gebaseerd op een bijdrage van 50% door EL&I en een bijdrage van 50% door de betrokken partijen. Iedere sector (varkenshouderij, rundveehouderij, vleeskalverhouderij, pluimveehouderij) en de beroepsorganisatie van dierenartsen (KNMvD) dragen elk voor 10% bij aan de financiering van de SDA.

Voor de activiteiten in 2012 heeft de SDA een werkplan opgesteld, met bijbehorende begroting van circa € 998.000,=. De belangrijkste elementen uit dit SDA-werkplan 2012 zijn:

- Beoordeling van de gebruiksdata over 2011;
- Opstelling van nieuwe benchmarkindicatoren voor 2012;
- Toezicht en controle op datakwaliteit en ingestelde verbeterprogramma's;
- Internationale afstemming van methodiek en systematiek.

Hiernaast zijn de verdere bestuurlijke verankering van de SDA en de transformatie van het SDA-bureau van een projectmatig aangestuurde organisatie tot een bedrijfsmatig gerund bureau belangrijke punten van aandacht.

2. ORGANISATIESTRUCTUUR SDA

De SDA-organisatie bestaat tot op heden uit vier organen:

- 1) een onafhankelijk SDA-bestuur;
- 2) een onafhankelijk, deskundig SDA-expertpanel;
- 3) een projectmatig opererend SDA-bureau;
- 4) een Raad van Advies.

Het SDA-bureau is gevestigd aan de Yalelaan 114 te Utrecht, en geregistreerd onder KVK nr. 51267837. De SDA is te bereiken via 0900 2211333 of info@autoriteitdiergeneesmiddelen.nl.

2.1 SDA-BESTUUR

De SDA kent een bestuur bestaande uit ervaren en onafhankelijke bestuurders uit de veterinaire, zoötechnische en medische wetenschap. De bestuurders zijn benoemd op voordracht van de sectoren en de KNMvD. Vanuit de ministeries EL&I en VWS zijn waarnemers aanwezig bij het bestuur. Het bestuur van de SDA bepaalt het te voeren beleid van de SDA en opereert zonder last of ruggespraak.

Het onafhankelijke SDA-bestuur bestaat uit:

Drs. F.J.M. Werner, voorzitter

Prof. dr. J.A. Bruijn, vicevoorzitter

Ir. C.A.C.J. Oomen, secretaris

Prof. dr. J.E. Degener

Prof. dr. ir. G. van Dijk

Prof. dr. A. Pijpers

Mevr. prof. dr. ir. A.J. van der Zijpp

2.2 SDA-EXPERTPANEL

De SDA kent voorts een expertpanel, bestaande uit gerenommeerde wetenschappers uit de veterinaire- en humane geneeskunde, farmacologie en de epidemiologie. Het expertpanel heeft tot taak streefwaarden (ook wel benchmarkindicatoren) voor antibioticumgebruik vast te stellen. Voorts analyseert het panel de data waarvan de streefwaarden zijn afgeleid, monitort zij de voortgang van de verbetertrajecten die op haar aanwijzingen door de diersectoren en de dierenartsen worden ingesteld en rapporteert zij publiekelijk over trends en tendensen in het gebruik. Het expertpanel wisselt regelmatig van gedachten met de sectoren via een regulier klankbordgroepoverleg.

Het onafhankelijke SDA-expertpanel bestaat uit:

Prof. dr. D.J. Mevius, veterinair microbioloog CVI, voorzitter

Prof. dr. J.W. Mouton, medisch microbioloog UMC Radboud

Prof. dr. ir. D.J.J. Heederik, epidemioloog IRAS

Prof. dr. ir. D.J.J. Heederik, epidemioloog IRAS

Prof. dr. ir. D.J.J. Heederik, epidemioloog IRAS

Mevr. Dr. I.M. van Geijlswijk, apotheker FD UU, adviseur

2.3 SDA-BUREAU EN AANSTELLING DIRECTEUR

Het SDA-bestuur en het SDA-expertpanel worden ondersteund door het SDA-bureau. In maart 2012 is een sollicitatie- en selectieprocedure gestart voor de werving van een SDA-directeur. Deze procedure is in een afrondende fase en naar verwachting zal de vacature per juni zijn vervuld. Tot deze datum is de dagelijkse aansturing verzorgd door de voorzitter van het SDA-bestuur. Daarnaast kent het SDA-bureau twee secretarissen, een communicatieadviseur - woordvoerder en een administratief medewerker. Bovengenoemde functies worden vooralsnog allen in deeltijd vervuld.

2.4 SDA-RAAD VAN ADVIES

Op 16 maart 2012 vond de eerste bijeenkomst plaats tussen de SDA-Raad van Advies en vertegenwoordigers van het SDA-bestuur. De SDA-Raad van Advies wordt gevormd door vertegenwoordigers van de betrokken partijen en kan het SDA-bestuur gevraagd en ongevraagd van adviezen voorzien, reflecteert op het voorgenomen beleid en optimaliseert de afstemming met de eigen sector.

Voor het goed functioneren van de Raad van Advies is in het voorjaar van 2012 een apart reglement opgesteld. De vertegenwoordigde sectoren hebben allen een eigen, zelfstandige werkgroep ter ontwikkeling, afstemming en uitvoering van antibioticumreductiebeleid op sectoraal niveau.

Het SDA-bureau bestaat momenteel uit:

Drs. F.J.M. Werner, voorzitter managementteam a.i.

Mevr. ir. G.H. Jansen, algemeen secretaris a.i.

Mevr. drs. ir. H. Klinkert, secretaris SDA-expertpanel

Drs. R.J. Wessels, communicatieadviseur & woordvoerder

Administratief medewerker (vacature)

Leden SDA-Raad van Advies:

Prof. dr. ir. S. Korver, namens varkenshouderij

A. van Hoof, namens rundveehouderij

H.W.A. Swinkels, namens vleeskalverhouderij

J.T. Wolleswinkel, namens pluimveehouderij

Prof. dr. L.J. Hellebrekers, namens dierenartsen

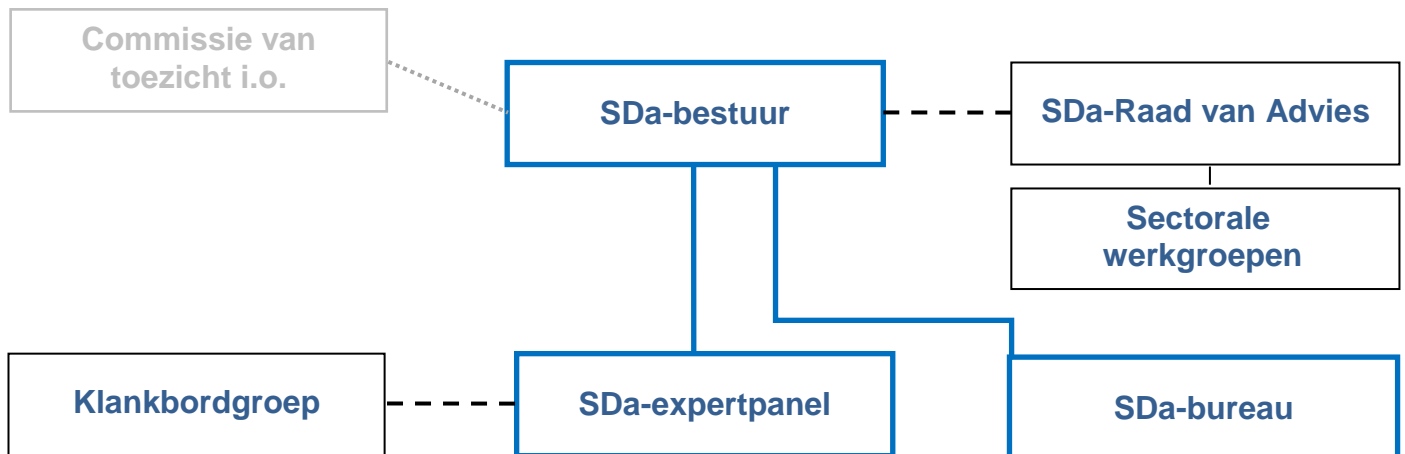
2.5 COMMISSIE VAN TOEZICHT

Er is overeenstemming met het ministerie van EL&I over het instellen van een commissie van toezicht. Aan de juridische vormgeving wordt door het ministerie van EL&I op dit moment nog nadere invulling gegeven. Naar verwachting zal de commissie van toezicht voor de zomer van 2012 worden geïnstalleerd. De specifieke opdracht van de commissie van toezicht is de extra waarborging van de onafhankelijkheid van de SDa.

2.6 KLANKBORDGROEP

De klankbordgroep voor het SDa-expertpanel is ingesteld en wordt gevormd door twee vertegenwoordigers per diersector aangevuld met twee vertegenwoordigers vanuit de beroepsorganisatie van dierenartsen. Deze klankbordgroep is in de afgelopen periode twee keer bijeengekomen om met het SDa-expertpanel van gedachten te wisselen over technisch inhoudelijk zaken.

Afbeelding: Schematische voorstelling SDa-structuur per mei 2012

3. EERSTE BEVINDINGEN ANTIBIOTICUMGEBRUIKSGEGEVENS 2011

3.1 INLEIDING EN METHODIEK

In april 2012 verzocht de SDa de betrokken diersectoren (varkenshouderij, rundveehouderij, vleeskalverhouderij en pluimveehouderij) de antibioticumgebruiksgegevens over 2011 in twee fases aan het expertpanel van de SDa aan te leveren. In de eerste fase werd om de berekende dierdagdoseringen van alle dierhouderijbedrijven gevraagd, in een tweede fase worden alle onderliggende gegevens die tot deze berekende dierdagdosering leiden aan de SDa ter beschikking gesteld.

Het doel hiervan is tweeledig. De berekende dierdagdoseringen worden per diersector gebruikt voor het analyseren van de spreiding in gebruik, trendanalyses en aanpassing van benchmarkindicatoren. De onderliggende gegevens worden gebruikt voor een diepgaande analyse, zodat het expertpanel meer inzicht krijgt in de complexiteit van de berekeningen en zowel de sterke als meer kwetsbare kanten van de gegevens en de streefwaarden voor specifieke antibioticumklassen nader kan definiëren.

De uitgangspunten die de SDa voor de berekening van de dierdagdoseringen hanteert zijn enerzijds de DierGeneesmiddelen-standaard (DG-standaard) van de SDa, waarin per geregistreerd antimicrobiëel diergeneesmiddel het aantal dagen is gedefinieerd dat een dier en zijn bacteriële flora wordt blootgesteld aan het betreffende antibioticum.

Anderzijds worden per diersoort, per relevante diercategorie en per leeftijdsgroep, in overleg met de verschillende diersectoren gestandaardiseerde gemiddelde diergewichten bepaald.

Het totale antibioticumgebruik over een periode zoals dat in de sectorale databases wordt geregistreerd per bedrijf gerelateerd aan het in de betreffende periode gemiddelde aantal aanwezige dieren per gewichtsklasse aan de hand van I&R of IKB gegevens over dieraantallen per bedrijf.

Na berekening resulteren bovengenoemde gegevens in het overeengekomen kengetal van dierdagdosering per dierjaar (dd/dj).

3.2 ACTUALISERING DG-STANDAARD

Aan de actualisering van de huidige DG-standaard wordt op dit moment gewerkt. Dit betekent dat voor ieder definitief geregistreerd en toegelaten diergeneesmiddel (zogenaamd Reg NL) met een antimicrobiële werkzame stof, op basis van de *Summary of Product Characteristics* (SPC) en de farmacokinetische en farmacodynamische eigenschappen van de stof, de lengte van blootstelling van dieren per toediening wordt vastgesteld. De geactualiseerde DG-standaard -inclusief onderbouwing per middel- is binnenkort op de website van de SDa door iedereen te raadplegen. Een systeem voor informatie over updates en koppelingen aan sectorale databases wordt in de loop van 2012 verder ontwikkeld en geïmplementeerd.

3.3 AANLEVERING GEBRUIKSCIJFERS 2011

De berekende dierdagdoseringen (eerste fase) van de vleeskalver-, vleeskuiken-, en varkenssectoren zijn eind april aangeleverd. De SDa-expertpanel schreef hiervoor een gestandaardiseerd format voor. Dit om de gegevenssets eenduidig van aard te laten zijn en conversie naar andere databases te vergemakkelijken. De aanlevering van de gebruikscijfers van rundveehouderijen zal in een later stadium plaatshebben omdat deze sector pas in 2012 is begonnen met de registratie (Zie hiervoor verder onder 'geborgde rundveedierenarts').

De eerste beoordelingen van de aangeleverde gebruiksgegevens betreffen uitsluitend analyses van het door dierhouders en dierenartsen geregistreerde en gerapporteerde antibioticumgebruik. Een toetsing op juistheid, volledigheid en tijdigheid van registratie en rapportage van dit gebruik heeft in deze eerste beoordeling nog niet plaatsgehad, maar is een belangrijk punt van aandacht in de uitgebreidere data-analyses die zullen volgen.

Daarnaast heeft de SDa ook KPMG gevraagd om in aankomende audits aandacht te besteden aan de juiste, volledige en tijdige registratie en rapportage van het antibioticumgebruik door dierhouders en dierenartsen.

3.4 EERSTE BEOORDELING GEBRUIKSCIJFERS KALVERHOUDERIJ

De vleeskalversector heeft gebruiksgegevens aangeleverd over 2011 van 2125 houderijen. Deze kalverhouderijen zijn onder te verdelen in vier subcategorieën:

- Blankvleesbedrijven (N = 934)
- Rosé startbedrijven (N = 207)
- Rosé afmestbedrijven (N = 671)
- Rosé gesloten bedrijven die zowel opstarten als afmesten en/of bedrijven met zowel blanke als rosé vleeskalveren: (N = 313).

De dekkingsgraad van de betrokken dieren uit deze sector is hoog, namelijk 99%.

De berekende gebruiksgegevens per diercategorie wijken enigszins af van de door het LEI gepubliceerde rapportages over 2007 tot 2010. In deze LEI-rapportages wordt uitgegaan van gemiddelde waarden voor de gehele vleeskalverhouderij. Echter omdat de houderijtypen essentieel verschillend zijn met betrekking tot de gemiddelde diersamenstelling en diergewichten, dienen deze per subcategorie gebenchmarkt te worden. Derhalve zal de SDa voor aankomend jaar ook per subcategorie benchmarkindicatoren en streefwaarden definiëren.

Aangezien de sectorale methodiek nog niet één op één aansluit bij de door de SDa gehanteerde methodiek, kunnen op dit moment de aangeleverde gebruiksgegevens nog niet aan de benchmarkindicatoren 2011 worden getoetst.

Een uitgebreide analyse van de aangeleverde gebruiksgegevens wordt –naast de nieuwe benchmarkindicatoren voor 2012- door de SDa zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in juni 2012 gerapporteerd.

De verschillen in antibioticumgebruik tussen de subcategorieën is groot en varieert van zeer gering gebruik op rosé afmestbedrijven tot hoog op rosé opfokbedrijven. Binnen de vier subcategorieën is er een grote spreiding in het gebruik tussen bedrijven. Omdat deze spreiding deels wordt veroorzaakt doordat productierondes van vleeskalveren niet overeenkomen met kalenderjaren en er langere periodes van leegstand kunnen zijn, meet de kalversector zelf bij bedrijven die all-in, all-out toepassen de gebruiksgegevens per productieronde. De SDa heeft voor een eenduidige interpretatie van deze verschillende benaderingen criteria ontwikkeld voor de identificatie van incidentele en systematische veelgebruikers en veelvoorschrijvers.

3.5 EERSTE BEOORDELING GEBRUIKSCIJFERS VARKENSHOUDERIJ

De varkenssector heeft antibioticumgebruiksgegevens aangeleverd over 2011 van 6927 varkenshouderijen, onderverdeeld in:

- Bedrijven met zeugen en biggen (N = 2527)
- Vleesvarkenbedrijven (N = 5531)

Het betreft zowel de bedrijven die zijn aangesloten bij IKB-varken als bij IKB-Varken Nederland. Die houderijen die zowel zeugen en biggen als vleesvarkens hebben worden separaat per bedrijfstype in de berekeningen opgenomen. De dekking van het aantal bedrijven en van het aantal dieren is hoog. Een kwantificering daarvan volgt bij de rapportage in juni.

Omdat de varkenssector grote inspanningen heeft verricht om consequent en consistent de SDa-rekensystematiek te gebruiken voor het kwantificeren van het antibioticumgebruik, is een directe vergelijking met de SDa- benchmarkindicatoren mogelijk.

In varkenshouderijen is de spreiding in de mate van antibioticumgebruik groot. Daarbij is het gemiddelde gebruik bij vleesvarkens lager dan op zeugenbedrijven. De vergelijking met de SDa streefwaarden wijst uit dat zowel bij zeugen en biggen als bij vleesvarkens het gemiddelde gebruik onder de streefwaarde ligt van de SDa voor 2011. Dit is een signaal dat de maatregelen die deze sector heeft genomen ter reductie van het antibioticagebruik effectief geweest zijn.

Een uitgebreide analyse van de aangeleverde gebruiksgegevens wordt –naast de nieuwe benchmarkindicatoren voor 2012- door de SDa zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in juni 2012 gerapporteerd.

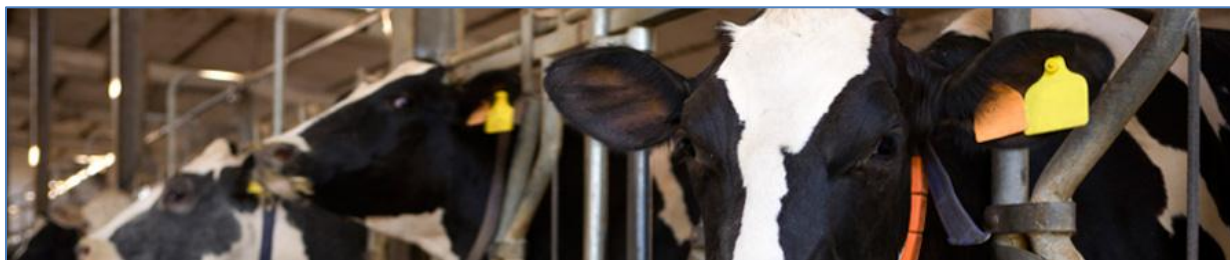

3.6 EERSTE BEOORDELING GEBRUIKSCIJFERS PLUIMVEEHOUDERIJ

De pluimveesector heeft gegevens aangeleverd over 2011 van 732 vleeskuikenhouderijen. Dit betekent dat de dekkingsgraad van betrokken bedrijven zeer hoog is. Naast de gebruiksgegevens van deze vleeskuikenhouderijen is een volgende stap de aanlevering van gebruiksgegevens van opfok-, en vermeerderingsbedrijven met vleeskuikenouderdieren en grootouderdieren. Deze stap is voorzien in de loop van 2012.

Ook in de vleeskuikenhouderij is de spreiding in mate van antibioticumgebruik groot. Een nauwkeurige vergelijking met de streefwaarden van de SDa wordt bemoeilijkt doordat de pluimveesector het antibioticumgebruik uitdrukt in behandeldagen en niet in de door de SDa gehanteerde systematiek van dd/dj. Dit betekent dat de streefwaarden van de SDa niet één op één als referentie kunnen worden gebruikt. Op 311 bedrijven is het gebruik lager of gelijk aan 15 behandeldagen.

Een uitgebreide analyse van de aangeleverde gebruiksgegevens wordt –naast de nieuwe benchmarkindicatoren voor 2012- door de SDa zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in juni 2012 gerapporteerd.

3.7 AANLEVERING GEBRUIKSCIJFERS RUNDVEEHOUDERIJ

De rundveesector is met ingang van 1 januari 2012 begonnen met de registratie van het antibioticumgebruik op de duizenden rundveebedrijven. Ook hier is weer een onderscheid te maken tussen bedrijfstypen, zoals onder meer melkvee, jongvee, zoogkoeien en vleesstieren. De SDA overlegt met de sector om per relevante diercategorie en leeftijdsgroep, gemiddelde diergewichten af te spreken, zodat een juiste dierdagdosering uiterekend kan worden. De SDA heeft met de rundveesector afgesproken dat in juli 2012 de geregistreerde gebruiksgegevens over het eerste half jaar van 2012 aan de SDA zullen worden aangeleverd, zodat een eerste analyse van gebruiksreducties mogelijk is en er per subcategorie ook gedifferentieerde benchmarkindicatoren kunnen worden vastgesteld.

3.8 REFERENTIEKADER KPMG

Eind 2011 is KPMG gevraagd om als de tweede fase van de borging van de kwaliteit van de sectorale databases door de SDA, een generiek referentiekader en minimale dataset voor betrouwbare gegevensverwerking in diersectoren te beschrijven. Voor dat doel heeft KPMG in 2012 opnieuw alle bij de databases betrokken partijen bezocht. Het opstellen van een generiek referentiekader bevat geautomatiseerde en procedurele beheersmaatregelen voor het registratieproces van antibioticumgebruik binnen de verschillende diersectoren. Deze beheersmaatregelen worden gecategoriseerd naar de in 2011 in fase 1 onderkende processtappen in het registratieproces en borgen de betrouwbare verwerking (uitgedrukt in juistheid, volledigheid en tijdigheid) van antibioticum-aflevergegevens in de registratiesystemen. Het definiëren van een minimale dataset stelt de SDA in staat tot het uitvoeren van een gegevensmanagementproces en het vaststellen van betrouwbare benchmarks binnen en tussen de diersectoren. Het conceptrapport is eind april met de betrokken partijen besproken. Na verwerking van het commentaar zal het rapport in de loop van mei openbaar worden. Dit rapport vormt de basis voor de beoordeling van de databases tijdens audits die eind 2012 zijn voorzien.

4. VERWACHTE RESULTATEN OP KORTE TERMIJN EN VOORGENOMEN ACTIES AANKOMENDE MAANDEN

4.1 BENCHMARKINDICATOREN 2012

Na uitgebreide analyse van de antibioticumgebruiksgegevens zullen conform het verzoek van EL&I aan de SDa, de benchmarkindicatoren van de SDa verder worden gespecificeerd per diersoort, rekening houdend met de reductiedoelstellingen zoals die zijn geformuleerd, de dynamiek in het gebruik en per diersector vast te stellen prioriteiten. De benchmarkindicatoren voor 2012 zullen door de SDa zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in juni 2012 worden gepubliceerd.

Op basis van de uitgebreide data-analyses stelt de SDa zich tot doel om de precisering van de benchmarkindicatoren verder te kwantificeren voor 2013 en zo mogelijk voor de jaren daarna. Daarnaast zal de SDa per diersector doelen stellen voor middelen die van kritisch belang zijn voor de volksgezondheid. Dit zullen ambitieuze, maar haalbare doelstellingen zijn, waarbij een gefaseerde aanpassing door de sectoren mogelijk is. Benchmarkindicatoren zullen hierbij niet als op zichzelf staande waarden worden geformuleerd, maar als grenswaarden van een gebied waarbinnen het gebruik verantwoord wordt geacht, als hoog wordt gesignaleerd of waar directe actie vereist is.

In onderstaand voorbeeld aan de hand van de benchmarkindicatoren 2011 voor de melkveehouderij geven de verschillende waarden de verschillende gebieden en vereiste acties aan.

Waarde	Gebruiksgebied	Vereiste actie
Actiewaarde	>11,5 dd/dj	Directe maatregelen zijn nodig om het antibioticumgebruik snel te verlagen.
Signaleringswaarde	8 t/m 11,5 dd/dj	Het gebruik is hoog en verdient nadere aandacht en maatregelen ter vermindering
Streefwaarde	0 tot 8 dd/dj	Het gebruik wordt verantwoord geacht. Geen directe actie vereist.

4.2 TOELICHTING BIJ DEZE SYSTEMATIEK

- Het uitgangspunt voor alle dierhouderijen dient te zijn dat het gebruik zo laag mogelijk moet zijn, zelfs wanneer het gebruik binnen de spreiding van de vastgestelde streefwaarde valt.
- Anderzijds dient de verlaging van het antibioticumgebruik niet te leiden tot aantasting van het dierenwelzijn. Zieke dieren moeten behandeld worden en kunnen blijven worden.
- De breedtes van de spreidingen zullen per jaar worden aangepast aan de hand van de gemeten gebruiksgegevens en de reductiedoelstellingen.
- De SDA sluit niet uit dat er op termijn structurele wijzigingen in dierlijke productiesystemen nodig zijn en aanpassingen in het diergezondheidsbeleid om aan de streefwaarden te kunnen voldoen. Uitgangspunten daarbij zijn:
  - Antibiotica worden alleen ingezet indien het dier (of de koppel dieren) lijdt aan een bacteriële infectieziekte, conform richtlijnen voor restrictief en selectief gebruik van antibiotica, die per diersoort door de KNMvD zijn opgesteld.
  - Goed en gericht onderzoek wordt uitgevoerd om de voorkomende bacteriële infectie(s) en resistentiegegevens per bedrijf te diagnosticeren.
  - De ingezette antimicrobiële therapie dient zo smal als mogelijk te zijn.
  - Bij een behandeling met antibioticum dient de toediening voldoende lang en voldoende hoog gedoseerd te worden om de effectiviteit te borgen.
  - Antibiotica worden niet preventief gebruikt.
  - Een vooraanstaande rol voor infectiepreventieve maatregelen per diersoort, houderijsysteem en productieketen, inclusief reguliere evaluatie en optimalisatie. In dit kader dient gedacht te worden aan bijvoorbeeld goede hygiënische maatregelen tussen productierondes, de beperking van dierbewegingen binnen en tussen bedrijven en de toepassing van quarantainemaatregelen.
  - Op termijn een totaalverbod op het gebruik van bepaalde type antibiotica in de dierhouderij, conform de adviezen van de Gezondheidsraad en de Stichting Werkgroep Antibiotica Beleid (SWAB).

4.3. VETCIS EN ANDERE SECTORALE DATASYSTEMEN

In 2011 is door de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) als onderdeel van de stichting VetBase het initiatief genomen voor het ontwikkelen van een centrale database voor voorschrijfgegevens, VetCIS, als bron voor het benchmarken van dierenartsen. Hoewel deze database over groot draagvlak binnen de KNMvD beschikt, is door de voormalige Stuurgroep Antibioticaresistentie Dierhouderij -in nauwe samenspraak met de overheid- besloten om het verzamelen van de individuele antibioticumgebruiksgegevens van dierhouders en voorschrijfgegevens van dierenartsen te laten verlopen via de sectorale ketenkwaliteitssystemen. Daarbij is de gedachte van VetCIS als centrale database komen te vervallen. De belangrijkste reden is dat een nauwkeurige koppeling van voorschrijfgegevens aan de aantallen dieren op een bedrijf alleen mogelijk is via registratie op dierhouderijbedrijven. Op deze wijze kan op eenduidige wijze informatie worden verkregen over zowel het voorschrijfgedrag van dierenartsen als het antibioticumgebruik op de dierhouderijen, de twee partijen die het meeste invloed hebben op het antibioticumgebruik. De dierenarts krijgt via de gegevensbestanden van de sectorale kwaliteitssystemen per diersector op dezelfde wijze als de dierhouder inzage in het eigen antibioticumgebruik ten opzichte van andere dierenartsen en de streefwaarden van de SDa. De SDa borgt daarbij de kwaliteit van de data en de benchmarks van zowel de dierenarts als dierhouders. Het implementeren van deze systematiek voor de dierenarts moet zo spoedig mogelijk gereed zijn.

4.4 DE 'GEBORGDE DIERENARTS'

Door de rundveesector is in nauwe samenwerking met de KNMvD binnen de Stichting Geborgde Dierenarts (SGD) een erkenningensysteem van dierenartsen ontwikkeld. Voor de geborgde dierenarts gelden eisen voor het gezondheidsmanagement op bedrijven, vastgelegd in een contract. De 'geborgde dierenarts' moet een opleiding volgen, is verplicht een bedrijfsgezondheids-, en behandelplan te maken en is samen met de dierhouder verantwoordelijk voor de registratie van het antibioticumgebruik.

Zowel de dierhouder als dierenarts krijgen via de sectorale gegevensbank MediRund via een inlogcode inzage in het antibioticumgebruik in relatie tot het gemiddelde gebruik en de indicatoren gedefinieerd door de SDa. Deze systematiek, waarbij in nauwe samenwerking tussen diersectoren en KNMvD, zowel de dierenarts als de dierhouder wordt aangesproken op een restrictief en selectief antibioticumgebruik heeft de steun van de SDa en wordt naar verwachting in 2012 ook in de andere diersectoren ingevoerd, in aanvulling op reeds bestaande kwaliteitssystemen. Belangrijke voorwaarde voor een succesvolle gezamenlijke aanpak is dat zowel de dierhouder als de dierenarts directe inzage heeft in het eigen antibioticumgebruik dan wel het voorschrijfgedrag in relatie tot het gemiddelde gebruik in de sector en de benchmarkindicatoren van de SDa.

4.5 SDa-DEFINIËRING VOOR VEELGEBRUIKERS EN VEELVOORSCHRIJVERS

Omdat de interpretatie van de gebruiksgegevens die nu worden verzameld bijzonder complex is, bestaat er bij zowel de betrokken partijen, als bij de NVWA een steeds sterke behoefte aan een praktische definitie van veelvoorschrijvers of veelgebruikers. Tegen deze achtergrond definieert de SDa op dit moment drie groepen die in de periodieke signaleringen over het antibioticumgebruik worden geïdentificeerd. Hiermee realiseert de SDa de voorgestane transparantie naar de betrokken partijen, overheid en samenleving .

- **Incidentele veelgebruikers.** Dit zijn dierhouders die bij de jaarlijkse analyse van hun gebruiksgegevens boven de voor die diersoort en diercategorie vastgestelde actiewaarde vallen. Indien de diersector gebruiksgegevens voor dierhouders presenteert per ronde of als aantal behandeldagen, dan wordt de actiegrens per definitie het 90% percentiel.
- **Structurele veelgebruikers.** Deze categorie bestaat uit dierhouders die gedurende tenminste drie opeenvolgende meetmomenten met hun antibioticumgebruik boven de vastgestelde actiewaarde vallen. Voor gebruiksgegevens per ronde geldt ook hier het structureel overschrijden van 90% percentiel. De NVWA kan vervolgens bij de diersectoren de gegevens opvragen met als doel deze bedrijven dan eventueel te visiteren.
- **Veelvoorschrijvers.** Dit zijn dierenartsen die een contractuele 1-op-1-relatie onderhouden met incidentele of structurele veelgebruikers. Betreffende dierenartsen zijn onderdeel van de verbetermaatregelen, dan wel onderwerp van controle door de

NVWA. Daarnaast geldt dat in het geval dat meer dan 10% van de dierhouderijen waarmee een dierenarts een contractuele 1-op-1-relatie onderhoudt, behoort tot de groepen van incidentele en/of structurele veelgebruikers, en dierenartsen die per diercategorie tot de top 10% van het antibioticumgebruik behoren worden door de SDa als veelvoorschrijvers geïdentificeerd en via de ketenkwaliteitssystemen verplicht tot het instellen van verbetermaatregelen van het voorschrijf- en diergezondheidsbeleid.

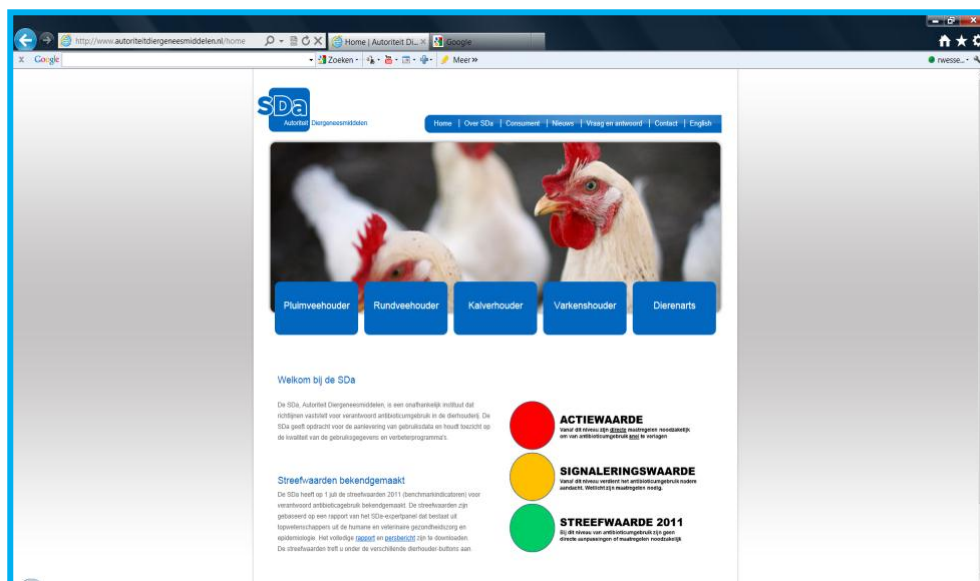
De SDa ziet er bij de daaropvolgende rapportages op toe dat deze maatregelen hebben geresulteerd in een reductie van het gebruik bij veelgebruikers en veelvoorschrijvers. Voor structurele overtreders bestaan per diersector sanctiemogelijkheden, zoals de intrekking of opschorting van het IKB-lidmaatschap, de weigering van melklevering(en) en het verlies van de erkenning als 'geborgde dierenarts'. De SDa heeft het voornemen om samen met de diersectoren en de KNMvD een uniform kader voor verbeterprogramma's te formuleren. Iedere sector voert daar nog een eigen beleid in wat onder meer bestaat uit aanpassingen van het bedrijfsgezondheids- en behandelplan in een samenwerking tussen veehouder en dierenarts, met eventueel een bedrijfsbezoek door onafhankelijke deskundigen.

5. COMMUNICATIE

5.1. COMMUNICATIE-ACTIVITEITEN SDa

In de afgelopen periode is door de SDa een communicatieplan ontwikkeld en uitgevoerd om de communicatie met en tussen alle betrokken partijen zo veel mogelijk te bevorderen. Naast eerdergenoemde sectorbezoeken was er veelvuldig overleg met de diverse vertegenwoordigers van de diverse sectoren. Daarnaast heeft de SDa een eigen website www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl en het informatienummer **0900- 22 11 333**.

De SDa onderhoudt regelmatig contact met algemene en vakmedia. Daarnaast verzorgen medewerkers van de SDa presentaties op wetenschappelijke congressen, symposia en voorlichtingsbijeenkomsten voor dierhouders, dierenartsen en andere stakeholders.

5.2 COMMUNICATIE-ACTIVITEITEN VAN DE BETROKKEN PARTIJEN EN AFSTEMMINGSOVERLEG

Tussen partijen is afgesproken dat de communicatie met de achterban zal plaatshebben via de communicatiekanalen van de verschillende betrokken partijen. Iedere betrokkene heeft hiertoe eigen plannen en acties ontwikkeld. Recentelijk faciliteerde de SDa een afstemmingsoverleg om de verschillende activiteiten per sector te inventariseren en te borgen dat de verschillende communicatieplannen en –acties niet tot contraproductiviteit of verwarring leiden. Naar aanleiding van dit eerste overleg zullen in de toekomst opnieuw bijeenkomsten door de SDa worden gefaciliteerd om de sectorale communicatie-activiteiten af te stemmen en te bezien waar mogelijke samenwerkingen kunnen worden gerealiseerd.

6. ONTWIKKELINGEN IN NATIONAAL VERBAND

De SDa signaleert dat er de afgelopen tijd steeds meer veelbelovende, lokale initiatieven ontstaan in de samenwerking tussen betrokken stakeholders. Niet alleen de primaire stakeholders zoals dierhouders, dierenartsen, en andere erfbetreders (zoals agrarisch adviseurs, veevoederveoorlichters, fokkerijdeskundigen) lijken tot steeds succesvollere samenwerkingen te komen om het antibioticumgebruik terug te dringen, maar ook andere, secundaire stakeholders (financiers, accountants, etc.) nemen hun verantwoordelijkheid om tot een verantwoord antibioticumgebruik in de Nederlandse dierhouderij te komen.

De SDa is verheugd met deze ontwikkelingen.

Daarnaast is de SDa blij met de steeds betere samenwerking tussen de humane en veterinaire gezondheidszorg om tot gewenste oplossingen in dit dossier te komen.

7. ONTWIKKELINGEN IN INTERNATIONAAL VERBAND

De SDa herkent en erkent het belang van de uniformering van gelijksoortige Europese initiatieven. Het is derhalve als belangrijk aandachtspunt opgenomen in het SDa-werkplan voor 2012. Het SDa-expertpanel is op de hoogte van de verschillende initiatieven die reeds bestaan ten aanzien van antibioticumgebruiksregistratie in o.a. Denemarken, België en Duitsland en binnen de werkgroep *European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption* (ESVAC), onderdeel van de *European Medicines Agency* (EMA).

Ten behoeve van een optimale afstemming en op termijn ook uniformering van het berekenen en rapporteren van antibioticumgebruiksgegevens, participeren twee medewerkers van het SDa-expertpanel, te weten prof. dr. ir. D.J.J. Heederik en dr. I.M. Van Geijlswijk in subcommissies van de ESVAC die zich buigen over zowel de teller als de noemer in de berekening van de dierdagdosering.

Ook EL&I is in de persoon van dr. ir. A. Meijering betrokken bij de ESVAC en werkt daarin nauw samen met de SDa vertegenwoordiging. Deze werkgroep is het Europese forum dat is ingesteld om voor de EU antibioticumgebruiksgegevens te rapporteren en te uniformeren.

Daarnaast onderhoudt de SDa actief contact met buitenlandse collega's en heeft in de afgelopen periode werkbezoeken gebracht aan de heer Jakobsen van VETSTAT in Denemarken, dr. Merle en prof. Blaha in Duitsland, en de heer De Wulf en collega's van de Belgische stuurgroep AMCRA te Gent.

De SDa is voornemens in dit kader in de tweede helft van 2012 een bijeenkomst met internationale experts te organiseren om afstemming in methodiek en systematiek in EU-verband te katalyseren.

SAMENVATTING

De SDa heeft veel waardering voor de inspanningen die door sectorpartijen en KNMvD zijn verricht om binnen een relatief korte termijn, van het overgrote deel van de bij de ketenkwaliteitssystemen aangesloten dierhouders en dierenartsen gebruiksgegevens vast te leggen en aan te leveren. De dekkingsgraden van de aangeleverde databestanden zijn, zowel ten aanzien van het aantal houderijen, als ten aanzien van het aantal dieren, goed tot zeer goed te noemen.

De aansluiting van de sectorale aanlevergegevens op de methodiek van de SDa is door een enkele diersector nog niet volledig geïmplementeerd. Bilaterale afstemming daarover zal op korte termijn plaatsvinden.

In de varkenssector is zowel op bedrijven met zeugen en biggen als op vleesvarkenbedrijven het gemiddelde gebruik in 2011 lager dan de streefwaarden van de SDa.

Een uitgebreide en kwantitatieve analyse van de aangeleverde gegevens wordt momenteel uitgevoerd. Deze analyse wordt –naast de nieuwe benchmarkindicatoren voor 2012- door de SDa zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in juni 2012 gerapporteerd.

De SDa signaleert voortgang in de communicatie-activiteiten van de verschillende sectoren en faciliteert de onderlinge afstemming. Het verheugt de SDa dat lokaal de onderlinge samenwerking tussen de betrokken stakeholders steeds succesvoller verloopt. Dit geldt ook voor de samenwerking tussen de humane en veterinaire volksgezondheid.

De SDa herkent en erkent het belang van de uniformering van gelijksoortige Europese initiatieven en probeert in de totstandkoming hiervan een proactieve rol te vervullen.

De professionalisering van de SDa van een projectmatig aangestuurde organisatie naar een bedrijfsmatig geleide organisatie heeft in de afgelopen maanden verdere vorm gekregen met de aanstaande aanstelling van een directeur en de instelling van een Raad van Advies en een commissie van toezicht. Hiermee zijn professionaliteit, inspraak en onafhankelijkheid verder geborgd.